

STORTINGET

Innst. 183 S

(2018–2019)

Innstilling til Stortinget
fra utenriks- og forsvarskomiteen

Prop. 45 LS (2018–2019)

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om samtykke til inngåelse av avtale om ordninger for borgernes rettigheter mellom EØS/EFTA-statene og Storbritannia som følge av Storbritannias uttreden fra Den europeiske union og EØS-avtalen

Til Stortinget

1. Sammendrag

I denne proposisjonen foreslås det en hjemmel som vil gi Kongen adgang til å fastsette forskrifter om forhold som berøres av at Det forente kongerike Storbritannia og Nord-Irland, heretter kalt Storbritannia, trer ut av EØS-avtalen, den delen av Schengen-samarbeidet Storbritannia deltar i og andre avtaler mellom Norge og Den europeiske union (EU) som Storbritannia har vært bundet av gjennom sitt medlemskap i EU. Bestemmelsen vil bare bli brukt dersom Storbritannia trer ut av EU uten den fremforhandlede utmeldingsavtalen med EU. I en slik situasjon vil det ikke være en overgangsperiode og derfor nødvendig å fastsette tiltak som må være i kraft ved Storbritannias uttreden, hittil fastsatt til 29. mars 2019.

Det foreslås videre en ny forskriftshjemmel i utlendingsloven som gir hjemmel til å regulere rett til opphold for britiske borgere som har oppholdsrett eller varig oppholdsrett på det tidspunktet britiske borgere ikke lenger har rett til opphold i Norge etter reglene som gjelder for EØS-borgere. Det foreslås også en mindre språklig endring i forskriftshjemmelen i politiregisterloven § 22.

Del B av proposisjonen omhandler at EØS/EFTA-statene har fremforhandlet en avtale med Storbritannia som sikrer rettighetene til britiske borgere som har benyttet seg av retten til fri bevegelse etter EØS-avtalen innen Storbritannia trer ut av EU, og deres familiemedlemmer, og tilsvarende for EØS/EFTA-borgere og deres familiemedlemmer i Storbritannia. Avtalen er ennå ikke undertegnet. Avtalen vil bare tre i kraft dersom Storbritannia trer ut av EU uten en utmeldingsavtale som omfatter borgernes rettigheter. Gjennomføringen av en slik avtale nødvendiggjør lovgivning, jf. forslag til ny forskriftshjemmel i utlendingsloven. Avtalen anses også som en sak av særlig stor viktighet. Dermed er det nødvendig å innhente Stortingets samtykke til inngåelse av avtalen i medhold av Grunnloven § 26 andre ledd.

En avklaring av om Storbritannia forlater EU med eller uten en utmeldingsavtale vil kunne komme svært sent. For å sikre at avtalen vil kunne anvendes fra det tidspunktet Storbritannia eventuelt trer ut av EU uten en utmeldingsavtale, bes det om Stortingets forhånds-samtykke til å inngå avtalen. Det er ikke forventet endringer i avtaleteksten. Dersom det likevel skulle bli vesentlige endringer i teksten i forhold til den vedlagte versjonen, vil saken bli forelagt Stortinget på nytt. Dersom Storbritannia og de øvrige partene er klare til å undertegne før Stortinget har gitt sitt samtykke, vil avtalen fra norsk side bli undertegnet med forbehold om Stortingets samtykke.

Teksten til avtalen i engelsk originaltekst og i foreløpig uoffisiell norsk oversettelse følger som trykt vedlegg til proposisjonen.

Det vises forøvrig til egen innstilling om lovsaken, del A av proposisjonen, som er behandlet av justiskomiteen.

1.1 Utkast til avtale mellom EØS/EFTA-statene og Storbritannia om borgernes rettigheter

1.1.1 Generelt om avtalen

Det fremforhandlede utkastet til avtale speiler i all hovedsak de delene av utmeldingsavtalen mellom EU og Storbritannia som omhandler borgernes rettigheter. Avtalen vil bare tre i kraft hvis Storbritannia trer ut av EU uten en utmeldingsavtale som dekker borgernes rettigheter.

Avtaleutkastet innebærer at borgere fra Island, Liechtenstein og Norge som har benyttet seg av retten til fri bevegelighet før Storbritannia trer ut av EU, samt deres familiemedlemmer, i all hovedsak får videreført de rettighetene de har etter EØS-avtalen. Tilsvarende gjelder for britiske borgere og deres familiemedlemmer som har benyttet seg av retten til fri bevegelighet i en av EØS/EFTA-statene før Storbritannias uttreden. Britiske borgere vil kun ha disse rettighetene i den staten hvor de konkret har rett til opphold. Den frie bevegeligheten mellom stater innenfor EØS opphører for britiske borgere ved Storbritannias uttreden fra EU. På trygdeområdet vil personer med trygderettigheter opptjent før Storbritannias uttreden, fortsatt være omfattet av EØS-rettens bestemmelser om trygdekoordinering på nærmere fastsatte vilkår. Nærmere om de enkelte bestemmelsene i avtaleutkastet

Avtaleutkastet mellom EØS/EFTA-statene og Storbritannia består av en fortale, en hoveddel i tre deler, samt ett vedlegg. Hoveddelens første del består av generelle horisontale bestemmelser. Andre del regulerer rettighetene til EØS/EFTA-borgere og britiske borgere som har utøvet sin rett til fri bevegelighet før dagen for Storbritannias uttreden («exit day»). Tredje del inneholder institusjonelle og avsluttende bestemmelser.

1.1.2 Nærmere om de enkelte bestemmelsene i avtalen

1.1.2.1 INNLEDENDE BESTEMMELSER

Avtaleutkastets fortale angir hvem som er partene i avtalen, og bakgrunnen for inngåelsen av avtalen. Det vises her til at Storbritannia i tråd med prosedyren i traktaten om Den europeiske union artikkel 50 har underrettet EU at staten har til hensikt å tre ut av EU, og at avtalen, i lys av denne beslutningen, etablerer nødvendige ordninger mellom avtalepartene. Det vises videre til at det er behov for gjensidig å beskytte britiske borgere og borgere i EØS/EFTA-statene som har utøvet retten til fri bevegelighet før tidspunktet Storbritannia trer ut av EU, og videre at visse rettigheter knyttet til trygdekoordinering skal beskyttes. Det er i tillegg uttrykt en felles intensjon om at forhandlinger om inngåelse av nye avtaler mellom partene om det fremtidige forholdet skal igangsettes så snart som mulig.

1.1.2.2 FØRSTE DEL – FELLES BESTEMMELSER

Artikkel 1 – formål: Bestemmelsen regulerer avtalens formål. Det overordnede formålet er å etablere ordninger for vern av rettigheter for EØS/EFTA-borgere og britiske borgere.

Artikkel 2 – definisjoner: Bestemmelsen inneholder definisjoner av sentrale begreper i avtaleteksten og fastslår den nærmere betydningen av følgende begreper: EØS-avtalen, EØS/EFTA-statene, EØS/EFTA-borger, britisk borger, dag for uttreden, samt hva som menes med begrepet «dag» i avtalen. Begrepet britisk borger i artikkel 2 bokstav d defineres med henvisning til tidligere erklæring fra den britiske regjeringen om hvilke personer som omfattes.

Artikkel 3 – geografisk virkeområde: Bestemmelsen slår fast at avtalen gjelder på territoriet, som nærmere definert, til Storbritannia og Island, Norge og Liechtenstein. Det geografiske virkeområdet dekker som et utgangspunkt de samme delene av avtalepartenes territorium som omfattes av EØS-avtalen. For Norges del innebærer bestemmelsen blant annet at avtalen ikke får anvendelse på Svalbard.

Artikkel 4 – prinsipper om gjennomføring og anvendelse av avtalen: Bestemmelsen slår fast at avtalepartene skal treffe alle nødvendige tiltak som er egnet til å oppfylle de forpliktelser som følger av denne avtale, og at avtalepartene plikter å gjennomføre bestemmelser som er ment å gi rettigheter i nasjonal lovgivning. Nasjonale domstoler og myndigheter skal se hen til avtalens bestemmelser når de fortolker nasjonal lovgivning som gjennomfører avtalen.

Artikkel 5 – god tro: Bestemmelsen pålegger avtalepartene, i gjensidig respekt og i god tro, å bistå hverandre når de utfører oppgaver som følger av avtalen. De skal treffe alle nødvendige tiltak for å sikre at forpliktelsene som følger av avtalen, oppfylles, og avstå fra ethvert tiltak som kan føre til at formålet med avtalen settes i fare.

Artikkel 6 – henvisninger til EØS-avtalen: Bestemmelsen regulerer henvisninger til EØS-avtalen og EU-rettsakter i avtalen, og slår fast at henvisninger til EØS-avtalen skal forstås slik bestemmelsene i avtalen gjelder umiddelbart forut for dagen Storbritannia trer ut av EU. Henvisninger i avtalen til EU-rettsakter skal forstås som henvisninger til de aktuelle rettsaktene slik de er inn tatt i EØS-avtalen (innlemmet og i kraft), herunder også eventuelle endringer i rettsaktene, som gjelder umiddelbart forut for dagen Storbritannia trer ut av EU.

Artikkel 7 – henvisninger til EUs medlemsstater mv.: Bestemmelsen slår fast at bestemmelser i EØS-avtalen som gjennom denne avtalen blir gjort gjeldende, og som inneholder referanser til EUs medlemsstater, skal forstås slik at begrepet medlemsstater inkluderer Storbritannia og dets ansvarlige myndigheter.

1.1.2.3 ANNEN DEL – BORGERNES RETTIGHETER

Avdeling I – Alminnelige bestemmelser

Artikkel 8 – definisjoner: Bestemmelsen inneholder definisjoner av begreper som er relevante for annen del av avtalen, med unntak av avdeling III (trygdekoordinering). Det gis en definisjon for følgende begreper: «familiemedlem», «grensearbeider», «vertsstat», «arbeidsstat» og «rett til foreldreansvar». For EØS/EFTA-borgere betyr «vertsstaten» Storbritannia, under forutsetning av at borgeren har utøvet retten til fri bevegelighet før Storbritannias uttreden fra EU og fortsetter oppholdet deretter. For britiske borgere er vertsstaten på samme vilkår den EØS/EFTA-staten de har opphold i, og kun den.

Artikkel 9 – personkrets: Bestemmelsen angir personkretsen som omfattes av bestemmelsene i avtalens annen del avdeling I, II, og IV. For det første omfattes EØS/EFTA-borgere og britiske borgere som har utøvet retten til fri bevegelighet før Storbritannias uttreden fra EU, og som fortsetter sitt opphold i vertsstaten. Tilsvarende omfattes grensearbeidere fra Storbritannia eller EØS/EFTA-statene som har utøvet retten til fri bevegelighet før Storbritannias uttreden fra EU. For det andre omfattes nærmere angitte familiemedlemmer. Framtidige familiemedlemmer, unntatt framtidige barn, er ikke omfattet av avtalen. Nasjonal lovgivning for tredjelandsborgere vil gjelde for personer som ikke er omfattet av avtalen, med mindre det senere inngås egne avtaler om dette.

Artikkel 10 – sammenhengende opphold: Bestemmelsen fastslår at en person som har hatt fravær fra vertsstaten på inntil seks måneder per år, likevel anses å ha sammenhengende opphold og dermed omfattes av personkretsen i artikkel 8 og 9. Personer som har varig oppholdsrett før Storbritannias uttreden fra EU, skal beholde denne retten ved fravær fra vertsstaten på inntil fem år.

Artikkel 11 – ikke-diskriminering: Bestemmelsen nedfeller et generelt prinsipp om ikke-diskriminering på bakgrunn av nasjonalitet slik det er beskrevet i EØS-avtalen artikkel 4, for alle personer omfattet av artikkel 9.

Avdeling II – Rettigheter og plikter

Kapittel 1 Rettigheter i forbindelse med oppholdet, oppholdsdokumenter

Artikkel 12 – retten til opphold: Bestemmelsen angir de nærmere vilkårene for rett til fortsatt opphold etter Storbritannias uttreden fra EU for EØS/EFTA-borgere og britiske borgere, og deres familiemedlemmer. EØS/EFTA-borgere og britiske borgere skal ha rett til opphold i vertsstaten på de vilkår som følger av EØS-avtalen artikkel 28 og 31 og bestemmelser i fri bevegelighetsdirektivet (direktiv 2004/38/EF). Familiemedlemmer som er omfattet av avtalen, og som selv er EØS/

EFTA-borgere eller britiske borgere, skal ha rett til opphold i vertsstaten på de vilkår som i dag gjelder for familiemedlemmer som er EØS-borgere etter fri bevegelighetsdirektivet. Familiemedlemmer som ikke er EØS/EFTA-borgere eller britiske borgere, skal ha rett til opphold på de vilkårene direktivet oppstiller for familiemedlemmer som er tredjelandsborgere. Vertsstaten kan ikke innføre andre begrensninger for rett til opphold enn de som følger av avtalen. Statene er ikke innrømmet noen skjønnsmargin ved anvendelsen av begrensninger eller vilkår i bestemmelsene, med mindre dette går i favør av personene det gjelder.

Artikkel 13 – retten til inn- og utreise: Bestemmelsen slår fast at EØS/EFTA-borgere og britiske borgere med opphold i vertsstaten etter avtalen skal ha rett til ut- og innreise etter reglene i fri bevegelighetsdirektivet ved fremvisning av gyldig pass. I tillegg fastslås det at det ikke kan kreves visum for personer med dokumentert rett til opphold. Dersom vertsstaten oppstiller visumplikt for familiemedlemmer som slutter seg til borgeren etter Storbritannias uttreden, skal vertsstaten legge til rette for utstedelse av visum kostnadsfritt og gjennom hurtigprosedyrer.

Artikkel 14 – rett til varig opphold: Bestemmelsen fastslår at EØS/EFTA-borgere og britiske borgere og deres familiemedlemmer får rett til varig opphold i henhold til avtalen, dersom de har hatt sammenhengende lovlig opphold etter EØS-avtalen i vertsstaten i en periode på fem år eller en periode som beskrevet i fri bevegelighetsdirektivets artikkel 17. Perioder med lovlig opphold eller arbeid før og etter Storbritannias uttreden fra EU skal legges sammen. Sammenhengende opphold skal vurderes i tråd med bestemmelser i direktivet. Fravær av lengre varighet kan også godtas, dersom dette skyldes obligatorisk militærtjeneste eller viktige årsaker som graviditet og fødsel, alvorlig sykdom, studier mv. Etter bestemmelsen vil varig oppholdsrett først opphøre ved fravær fra vertsstaten på mer enn fem sammenhengende år. På dette punktet gir bestemmelsen utvidede rettigheter til personer omfattet av avtalen sammenlignet med det som følger av fri bevegelighetsdirektivet.

Artikkel 15 – akkumulering av perioder: Bestemmelsen presiserer at perioder med lovlig opphold og arbeid før og etter Storbritannias uttreden fra EU skal slås sammen, slik at en person har rett til varig opphold når kravet til oppholdstid er oppfylt.

Artikkel 16 – status og endringer: Bestemmelsen fastsetter at rettigheter etter avtalen ikke skal påvirkes dersom personen skifter status, for eksempel mellom student og arbeidstaker. Imidlertid kan personer som har opphold som familiemedlemmer, ikke få status som person som omfattes av artikkel 9 bokstav a til d. Familiemedlemmer som er forsørget på tidspunktet for Storbritannias uttreden fra EU, skal opprettholde rettighe-

ter etter avtalens avdeling II også etter at de ikke lenger er forsørget.

Artikkel 17 – utstedelse av oppholdsdokumenter: Bestemmelsen inneholder detaljerte regler om søknadsprosedyrer. Avtalepartene kan selv velge om de vil stille krav om at personer som er omfattet av avtalen, må fremme søknad om opphold og oppholdsdokumenter. Dersom staten ønsker en slik prosedyre, skal det settes en frist for å fremme søknad på minimum seks måneder etter dagen for Storbritannias uttreden fra EU, eller tre måneder etter ankomst dersom dette er senere i tid. Det skal umiddelbart utstedes bekreftelse på at søknad er levert. Søknadsprosedyrene skal være enkle. Det kan ikke avkreves høyere gebyr for utstedelse av oppholdsdokumenter enn for tilsvarende dokumenter til egne borgere. Personer som allerede har dokumentasjon på varig oppholdsrett, skal kunne bytte inn denne gratis. Videre oppstiller bestemmelsen detaljerte krav til hvilken dokumentasjon som kan kreves, veiledningsplikt, klageadgang og rettigheter under behandling av søknad og klage.

Artikkel 18 – begrensninger i retten til opphold: Bestemmelsen regulerer vertsstatens rett til å avvise, bortvise eller utvise en person som ellers fyller vilkårene for opphold etter avtalen. Bestemmelsen innebærer at handlinger som kan danne grunnlag for utvisning mv., foretatt før Storbritannias uttreden fra EU, skal vurderes etter reglene i fri bevegelsesdirektivet, mens handlinger foretatt etter uttreden vurderes etter nasjonal lovgivning. Videre kan vertsstatene treffe nødvendige tiltak for å nekte, oppheve eller tilbakekalle en rettighet etter avtalens avdeling II ved misbruk av rettigheter eller bedrageri. Søkere kan i tillegg bortvises som følge av misbruk av rettigheter eller bedrageri før endelig dom er avsagt eller klageprosedyren er avsluttet, i henhold til reglene i fri bevegelsesdirektivet.

Artikkel 19 – rettssikkerhetsgarantier og klageadgang: Bestemmelsen gir bestemmelser i fri bevegelsesdirektivets tilsvarende anvendelse for enhver beslutning som begrenser retten til opphold for personer som er omfattet av avtalen, herunder ved tilbakekall.

Artikkel 20 – beslektede rettigheter: Bestemmelsen slår fast at familiemedlemmer til en borger av en EØS/EFTA-stat eller til en britisk borger som har oppholdsrett eller varig oppholdsrett, skal ha rett til å ta arbeid eller være selvstendig næringsdrivende i samsvar med artikkel 23 i fri bevegelsesdirektivet. Retten gjelder uavhengig av familiemedlemmens nasjonalitet.

Artikkel 21 – likebehandling: Bestemmelsen nedfeller en generell rett til likebehandling i samsvar med artikkel 24 i fri bevegelsesdirektivet, slik at EØS/EFTA-borgere og britiske borgere med rett til opphold skal behandles likt som vertsstatens borgere. Retten begrenses av de øvrige bestemmelsene i avtalen. Vertsstaten har ingen plikt til å tildele rett til sosial hjelp ved opphold

inntil tre måneder. Før personen innvilges varig oppholdsrett, har vertsstaten heller ingen plikt til å tilby studiestøtte til andre enn arbeidstakere, selvstendig næringsdrivende og deres familiemedlemmer.

Kapittel 2 Rettigheter for arbeidstakere og selvstendig næringsdrivende

Artikkel 22 – arbeidstakeres rettigheter: Bestemmelsen fastslår at arbeidstakere i vertsstaten og grensearbeidere i arbeidsstaten etter Storbritannias uttreden fra EU skal opprettholde rettigheter etter EØS-avtalen artikkel 28 og forordning (EU) nr. 492/2011 om fri bevegelse for arbeidstakere. Det omfatter blant annet retten til ikke å bli forskjellsbehandlet på grunnlag av nasjonalitet når det gjelder sysselsetting, lønn og andre arbeids- og ansettelsesvilkår, rett til å ta faktisk tilbudt arbeid og rett til likebehandling når det gjelder arbeids- og ansettelsesvilkår. Det omfatter også rett til utdanningsstøtte på like vilkår som norske borgere. Artikkel 22 viderefører kun eksisterende rettigheter og gir ingen nye rettigheter. I likhet med etter EØS-avtalen artikkel 28 nr. 3 og 4 kan nasjonale tiltak legge restriksjoner på den frie bevegelsen hvis tiltaket er begrunnet i hensynet til offentlig orden, sikkerhet og folkehelsen. I tillegg er det i rettspraksis fra EU-domstolen og EFTA-domstolen utviklet en lære om at restriksjoner på nærmere vilkår kan begrunnes i tvingende allmenne hensyn. Bestemmelsen gjelder heller ikke for stillinger i den offentlige administrasjon. Det følger av henvisningen til EØS-avtalen artikkel 28 nr. 4.

Det gis videre regler om rett til inn- og utreise fra arbeidsstaten for grensearbeidere i samsvar med reglene for rett til utreise og innreise i avtalen artikkel 13. Grensearbeiderne som er omfattet av bestemmelsen, skal også beholde de rettighetene de hadde som arbeidstakere etter fri bevegelsesdirektivet artikkel 7 nr. 3.

Artikkel 23 – selvstendig næringsdrivendes rettigheter: Det følger av bestemmelsen at selvstendig næringsdrivende i vertsstaten og grensearbeidere i arbeidsstaten også etter Storbritannias uttreden fra EU skal nyte godt av rettighetene som garanteres i EØS-avtalen artikkel 31 (om etableringsretten) og 124 (om kapitalanbringelse). Rettighetene inkluderer den selvstendige næringsdrivendes rett til å starte og utøve aktiviteter som selvstendig næringsdrivende, og til å starte og drive en virksomhet på tilsvarende vilkår som vertsstaten har satt for sine egne borgere. Rettighetene etter avtalen gjelder kun for fysiske personer.

Artikkel 24 – utstedelse av dokumentasjon for grensearbeidere: Bestemmelsen fastsetter at arbeidsstaten kan kreve at grensearbeidere søker om dokumentasjon som gir dem rettigheter etter avtalen. Hvis arbeidsstaten oppstiller et slikt krav, skal grensearbeidere ha en rett til å få utstedt et slikt dokument. Inntil søknaden er

endelig avgjort, skal de fastsatte rettighetene fortsette å gjelde.

Kapittel 3 Yrkeskvalifikasjoner

Artikkel 25 – godkjente yrkeskvalifikasjoner: Bestemmelsen slår fast at EØS/EFTA-borgere og britiske borgere med yrkeskvalifikasjoner som allerede er godkjent, skal beholde godkjenningen og retten til å utøve yrket i vertsstaten også etter at Storbritannia trer ut av EU. Dette gjelder godkjenning etter etableringsreglene i avdeling III i yrkeskvalifikasjonsdirektivet (direktiv 2005/36/EF), etter advokatdirektivet (direktiv 98/5/EF) artikkel 10 nr. 1 og 3, og etter revisjonsdirektivet (direktiv 2006/43/EF) artikkel 14. Videre gjelder det yrkesutøvere som har fått godkjent kvalifikasjoner fra tredjeland etter reglene i yrkeskvalifikasjonsdirektivet artikkel 3 nr. 3, delvis adgang til yrkesvirksomhet etter yrkeskvalifikasjonsdirektivet artikkel 4f og etter reglene for europeisk profesjonskort for etablering. Retten gjelder også for familiemedlemmer.

Artikkel 26 – pågående prosedyrer: Bestemmelsen regulerer behandling av søknader om godkjenning av yrkeskvalifikasjoner som er innkommet, men ikke ferdigbehandlet, på tidspunktet Storbritannia trer ut av EU. Bestemmelsen gjelder kun søknader om godkjenning av yrkeskvalifikasjoner fra personer som ønsker å etablere seg innenfor et lovregulert yrke i vertsstaten. Bestemmelsen angir hvilke regler som fortsatt skal gjelde for behandlingen av slike innkomne søknader. Familiemedlemmer fra tredjeland omfattes ikke av bestemmelsen. Det slås videre fast at Storbritannia og EØS/EFTA-statene skal iverksette nødvendige tiltak som følge av at Storbritannia ved sin uttreden mister tilgang til ulike EU-systemer for informasjonsutveksling, slik at søknader omfattende av bestemmelsen kan ferdigbehandles.

Artikkel 27 – administrativt samarbeid: Bestemmelsen fastslår at britiske myndigheter og myndigheter i EØS/EFTA-statene skal samarbeide ved behandlingen av søknader som dekkes av reglene i artikkel 26. Det kan gjelde utveksling av opplysninger, blant annet om ilagte disiplinære eller strafferettslige sanksjoner, eller andre alvorlige omstendigheter som kan ha konsekvenser for utøvelsen av yrket.

Avdeling III – Koordinering av trygdeytelser

Artikkel 28 – personkrets: Bestemmelsen angir personkretsen som er omfattende av avdeling III i avtalen om koordinering av trygdeytelser. For det første omfattes EØS/EFTA-borgere og britiske borgere som har utøvet retten til fri bevegelighet før Storbritannias uttreden fra EU, og som umiddelbart forut for uttreden er trygdedekket i hhv. Storbritannia eller en EØS/EFTA-stat. Det samme gjelder EØS/EFTA-borgere og britiske borgere som er bosatt i hhv. Storbritannia eller en EØS/EFTA-stat og

omfattende av lovgivningen i hhv. en EØS/EFTA-stat eller Storbritannia umiddelbart forut for Storbritannias uttreden fra EU. EØS/EFTA-borgere og britiske borgere som ikke omfattes av disse bestemmelsene, men som utøver yrkesaktivitet i hhv. Storbritannia eller en EØS/EFTA-stat ved Storbritannias uttreden, og som er trygdedekket i hhv. en EØS/EFTA-stat eller Storbritannia, er også omfattende. Videre er statsløse og flyktninger som er bosatt i en EØS/EFTA-stat eller Storbritannia, i hovedsak omfattende av avtalen hvis de er i en av situasjonene beskrevet over.

Alle disse persongruppene skal være omfattende så lenge de fortsatt, og uten avbrudd, befinner seg i en av de situasjonene som er beskrevet over, som involverer både en EØS/EFTA-stat og Storbritannia på samme tid. Videre er personer som ikke (lenger) er omfattende av bestemmelsene nevnt ovenfor, og deres familiemedlemmer og etterlatte, likevel dekket dersom de er omfattende av personkretsen beskrevet i artikkel 9 så lenge de har oppholdsrett eller arbeidstillatelse i vertsstaten etter avtalen artikkel 12, 22 og 23.

Artikkel 29 – regler for koordinering av trygdeytelser: Bestemmelsen fastsetter at bestemmelsene i EØS-avtalen artikkel 29, forordning (EF) nr. 883/2004 om koordinering av trygdeordninger og forordning (EF) nr. 987/2009 om fastsettelse av nærmere regler for gjennomføring av forordning (EF) nr. 883/2004 om koordinering av trygdeordninger gjelder for personer som er omfattende av avtalen avdeling III. Videre skal avtalepartene ta hensyn til beslutninger og rekommandasjoner fra Den administrative kommisjon for koordinering av trygdeordninger. Bestemmelsen innebærer at trygdeforordningene gjelder fullt ut for den personkretsen som er omfattende av avtalen.

Artikkel 30 – særlige situasjoner: Bestemmelsen gir enkelte rettigheter til personer som ikke dekkes av artikkel 28. Bestemmelsen omfatter personer som tidligere har vært i en grenseoverskridende situasjon, men som ikke lenger er det på tidspunktet for Storbritannias uttreden fra EU. Artikkel 30 skal sikre eksisterende og fremtidige rettigheter basert på tidligere trygdeperioder, perioder med yrkesaktivitet og botidsperioder. Personer som dekkes av denne bestemmelsen, skal kunne påberope seg sammenlegging av trygdeperioder, arbeidsperioder med mer. Bestemmelsen sikrer også at pasienter som har påbegynt behandling i Storbritannia eller i en EØS/EFTA-stat eller anmodet om tillatelse til å gjennomføre en planlagt helsebehandling før Storbritannias uttreden fra EU, får fullført den aktuelle behandlingen og dekket utgiftene.

Artikkel 31 – tilbakebetaling, innkreving og motregning: Det følger av bestemmelsen at reglene i forordning (EF) nr. 883/2004 og forordning (EF) nr. 987/2009 om tilbakebetaling, innkreving og motregning fortsatt kommer til anvendelse for personer som ikke er omfat-

tet av artikkel 28, dersom tilfellet oppsto før Storbritannias uttreden fra EU. Videre kommer bestemmelsene fortsatt til anvendelse dersom tilfellet oppsto etter Storbritannias uttreden, og gjelder personer som var omfattet av artikkel 28 eller 30 da tilfellet oppsto.

Artikkel 32 – oppdatering av relevant regelverk: Bestemmelsen fastsetter prosedyrer som sikrer at oppdateringer og endringer av trygdeforordningene blir tatt inn i avtalen. Hovedregelen er at dersom trygdeforordningene blir oppdatert eller endret etter Storbritannias uttreden fra EU, og endringsrettsakten er inntatt i EØS-avtalen, skal Felleskomiteen vurdere hvorvidt det skal treffes en tilsvarende beslutning om å endre del II av vedlegget til avtalen. Det følger av bestemmelsen at trygdeforordningene skal anvendes med de tilpasningene som følger av del III av vedlegget til avtalen. Hvis Storbritannia gjør endringer i sin nasjonale lovgivning av betydning for del III i vedlegget, skal Storbritannia så snart som mulig informere EØS/EFTA-statene. Bestemmelsen fastsetter videre at ved anvendelsen av denne avtalen skal beslutninger og rekommandasjoner fra Den administrative kommisjon anses å omfatte de beslutninger og rekommandasjoner som er listet opp i del I i vedlegget. Felleskomiteen kan endre vedlegget slik at nye beslutninger eller rekommandasjoner fra Den administrative kommisjon som er inntatt i EØS-avtalen, oppføres på listen i del I.

Artikkel 33 – revisjon av avdeling III: Bestemmelsen pålegger partene i fellesskap innenfor rammene av Felleskomiteen å jevnlig gjennomgå bestemmelsene i avtalens avdeling III. Felleskomiteen skal i den forbindelse vurdere hvorvidt avtalens avdeling III fortsatt er den mest egnede måten å sikre trygdekoordinering for den aktuelle personkretsen, eller om denne delen av avtalen bør endres eller erstattes.

Avdeling IV – Øvrige bestemmelser

Artikkel 34 – publisitet: Bestemmelsen pålegger EØS/EFTA-statene og Storbritannia å gi informasjon om rettigheter og plikter til borgere som omfattes av avtalen, blant annet gjennom kampanjer i egnede kanaler.

Artikkel 35 – mer gunstige bestemmelser: Det slås fast at avtalens bestemmelser ikke skal påvirke nasjonal regulering i vertsstaten som er mer gunstig for borgeren enn den som følger av avtalen. Denne artikkelen gjelder ikke for avdeling III om koordinering av trygdeytelser.

Artikkel 36 – livslangt vern: Bestemmelsen slår fast at borgere som har rettigheter etter avtalens annen del, skal beholde disse livet ut, med mindre de ikke lenger oppfyller vilkårene beskrevet i avtalen.

1.1.2.4 TREDJE DEL – INSTITUSJONELLE OG AVSLUTTENDE BESTEMMELSER

Avdeling I – Institusjonelle bestemmelser

Artikkel 37 – Felleskomité: Bestemmelsen etablerer en felleskomité bestående av representanter fra hver av avtalepartene. Felleskomiteen skal være ansvarlig for å overvåke gjennomføringen av avtalen. Felleskomiteen skal fastsette sine egne saksbehandlingsregler. Komiteen kan opprette de underkomiteer og arbeidsgrupper som den anser nødvendig for å bistå komiteen med å gjennomføre de pålagte oppgaver. Komiteen skal møtes ved forespørsel fra en av avtalepartene, men minst én gang i året. Ved forespørsel fra en av partene skal komiteen møtes så snart som mulig, men senest 45 dager etter at forespørselen er mottatt. Komiteen skal utarbeide en årlig rapport om hvordan avtalen fungerer.

Artikkel 38 – beslutninger og anbefalinger: Felleskomiteen har kompetanse til å fatte beslutning på alle områder som avtalen fastsetter, og kan gi anbefalinger til partene. Beslutninger fattet av Felleskomiteen skal være bindende for partene når de trer i kraft, og partene skal gjennomføre dem. Dersom en beslutning fra Felleskomiteen kan bli bindende for en part først etter at nasjonale rettslige krav er oppfylt, skal beslutningen tre i kraft for den staten på den første dag i den andre måneden etter den datoen staten meddeler depositaren at de interne kravene er oppfylt, med mindre noe annet er avtalt. Felleskomiteen treffer sine beslutninger og anbefalinger ved enstemmighet.

Avdeling II – Tvisteløsning

Artikkel 39 – samarbeid: Bestemmelsen fastslår at partene til enhver tid skal søke å bli enige om fortolkningen og anvendelsen av avtalen, og skal gjennom gjensidig samarbeid og konsultasjon forsøke å komme til en gjensidig akseptabel løsning i enhver sak som kan påvirke avtalens funksjon.

Artikkel 40 – tvisteløsning: Enhver part kan når som helst bringe en tvist om tolkning eller anvendelse av avtalen inn for Felleskomiteen. Felleskomiteen skal forsøke å løse tvisten. All nødvendig informasjon skal forelegges Felleskomiteen slik at den kan foreta grundige undersøkelser, med sikte på å finne en akseptabel løsning. Felleskomiteen skal undersøke alle muligheter for å opprettholde avtalens gode funksjon. Felleskomiteen kan løse tvisten ved en beslutning.

Avdeling IV – Sluttbestemmelser

Artikkel 41 – vedlegg: Avtalens vedlegg utgjør en integrert del av avtalen.

Artikkel 42 – originalspråk og depositar: Bestemmelsen fastslår at avtalen er utarbeidet i én original på engelsk. Norge skal være depositar for avtalen.

Artikkel 43 – ikrafttredelse og midlertidig anvendelse: Bestemmelsen slår fast at avtalen skal godkjennes i overensstemmelse med partenes respektive internrettslige krav. Avtalen skal bare tre i kraft hvis det ikke foreligger noen utmeldingsavtale mellom Storbritannia og EU etter artikkel 50 i traktaten om Den europeiske union som dekker borgernes rettigheter. Avtalen trer i kraft, i relasjon til de partene som har godkjent avtalen, den dagen Storbritannia trer ut av EU, forutsatt at Storbritannia og minst én EØS/EFTA-stat har deponert sine godkjenningssdokumenter. Avtalen åpner for at den kan anvendes midlertidig for de partene som har meddelt at midlertidig anvendelse er mulig.

Regjeringens vurdering

Utkastet til avtale sikrer at norske statsborgere som har utøvd retten til fri bevegelse før Storbritannias uttreden fra EU, og deres familiemedlemmer, skal opprettholde rettigheter i Storbritannia for seg og sin familie. Tilsvarende rettigheter gis til britiske borgere og deres familiemedlemmer i Norge. Inngåelse av avtalen vil medføre at persongruppen beholder rettigheter til blant annet opphold, arbeid og etablering, trygdekoordinering som i dag følger av EØS-avtalen. Det anses som positivt med en folkerettslig regulering av videreføring av disse borgernes rettigheter gjennom en avtale. Dette gir norske statsborgere og deres familiemedlemmer som omfattes av avtalen, en avklart og sikker situasjon i Storbritannia som ikke vil kunne endres gjennom senere nasjonal lovgivning. Det anses videre som positivt at britiske borgere og deres familiemedlemmer får klarhet og sikkerhet rundt sine rettigheter i Norge.

Da gjennomføringen av avtalen krever lovendringer, og den anses som en sak av særlig stor viktighet, er Stortingets samtykke til inngåelse av avtalen nødvendig etter Grunnloven § 26 annet ledd.

2. Komiteens merknader

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, lederen Anniken Huitfeldt, Martin Kolberg, Marianne Marthinsen, Leif Audun Sande og Jonas Gahr Støre, fra Høyre, Hårek Elvenes, Trond Helleland, Ingjerd Schou og Michael Tetzschner, fra Fremskrittspartiet, Per-Willy Amundsen, Hans Andreas Limi og Christian Tybring-Gjedde, fra Senterpartiet, Steinar Ness, fra Sosialistisk Venstreparti, Audun Lysbakken, fra Venstre, Abid Q. Raja, og fra Kristelig Folkeparti, Knut Arild Hareide, viser til proposisjonens del A, der det foreslås en forskriftshjemmel i egen lov som vil gi Kongen adgang til å nærmere regulere forhold som berøres av at Storbritannia trer ut av EØS-avtalen, den delen av Schengen-samarbeidet Stor-

britannia deltar i, og andre avtaler mellom Norge og Den europeiske union (EU) som Storbritannia har vært bundet av gjennom sitt medlemskap i EU. Proposisjonen inneholder likeledes en del B om forslag til vedtak om Stortingets samtykke til inngåelse av avtale mellom EØS/EFTA-statene og Storbritannia om borgernes rettigheter, som en konsekvens av Storbritannias uttreden av EU, og som samtidig innebærer at Storbritannia trer ut av EØS-avtalen fra samme tidspunkt. Mens del A av proposisjonen som gjelder norsk internrett, fremmes til Stortinget av justiskomiteen, fremmes del B om samtykke til inngåelse av avtale mellom EØS-statene og Storbritannia av utenriks- og forsvarskomiteen.

Komiteen er kjent med at EØS/EFTA-statene parallelt med EU har fremforhandlet en avtale med Storbritannia som sikrer rettighetene til britiske borgere som har benyttet seg av retten til fri bevegelse etter EØS-avtalen innen Storbritannia trer ut av EU, og deres familiemedlemmer, og tilsvarende for EØS/EFTA-borgere og deres familiemedlemmer i Storbritannia. Formålet med avtalen er å sikre at EØS-statene får mest mulig like vilkår som EUs medlemsstater med hensyn til de relevante utfasingsbestemmelsene og bestemmelsene om videreføring av borgernes rettigheter.

Komiteen er likeledes kjent med at ovennevnte parallellavtale var basert på ordnet, avtalt britisk uttreden av Den europeiske union. Dersom Storbritannia trer ut av EU uten en utmeldingsavtale, vil staten fra dette tidspunktet bli ansett som et tredjeland i forhold til EØS- og Schengen-regelverket. Dette får en rekke konsekvenser.

I lys av den uklare politiske situasjonen på britisk side sier komiteen seg enig i at Norge må være forberedt på at Storbritannia kan ende med å tre ut av EU uten en utmeldingsavtale. Det vil innebære at det ikke blir noen overgangsperiode, og at heller ikke den fremforhandlede avtalen mellom EØS/EFTA-statene og Storbritannia trer i kraft.

Komiteen er tilfreds med at regjeringen har igangsatt forhandlinger med Storbritannia med sikte på å inngå avtaler på handelsområdet, transportområdet, skipsfartsområdet og fiskeriområdet, og om rettigheter for britiske borgere i Norge som har benyttet seg av retten til fri bevegelse før tidspunktet Storbritannia eventuelt trer ut av EU uten en utmeldingsavtale, og om tilsvarende rettigheter for norske borgere i Storbritannia.

Komiteen er tilfreds med den avtalemessige tilretteleggingen som er gjort, for det tilfelle at Storbritannia trer ut av EU uten en utmeldingsavtale som omfatter borgernes rettigheter. Komiteen er enig i at gjennomføringen av avtalens innhold nødvendiggjør lovgivning, jf. proposisjonens forslag til ny forskriftshjemmel i utlendingsloven. Foruten kravet til lovgivning anser ko-

miteen avtalen også som en sak av særlig stor viktighet, som gjør det nødvendig å innhente Stortingets samtykke til inngåelse av avtalen i medhold av Grunnloven § 26 andre ledd.

Komiteen konstaterer at en avklaring av om Storbritannia forlater EU med eller uten en utmeldingsavtale, vil komme svært sent. For å sikre at avtalen vil kunne være virksom fra det tidspunktet Storbritannia eventuelt trer ut av EU uten en utmeldingsavtale, bør Stortinget gi forhåndssamtykke til å inngå avtalen.

Komiteen har merket seg at det ikke er forventet endringer i avtaleteksten. Skulle det likevel bli vesentlige endringer i teksten i forhold til den vedlagte versjonen, forutsettes saken forelagt Stortinget på nytt. Der som Storbritannia og øvrige parter er klare til å undertegne før Stortinget har gitt sitt samtykke, vil avtalen ifølge proposisjonen bli undertegnet fra norsk side, men med forbehold om Stortingets samtykke. Komiteen finner den skisserte fremgangsmåten korrekt.

Komiteen er innforstått med at hvis det allikevel blir inngått en ordnet utmeldingsavtale mellom EU og Storbritannia, vil den inngåtte parallellavtalen mellom EØS/EFTA-statene og Storbritannia kreve at regjeringen fastsetter forskriftsbestemmelser som oppfyller avtalen. I en situasjon der Storbritannia trer ut av EU uten en utmeldingsavtale, men avtalen som foreslått blir inngått, finner komiteen det naturlig at forskriftshjemmelen vil bli nyttet til å gjennomføre denne avtalen.

Komiteen tar til etterretning at hvis heller ikke denne avtalen skulle tre i kraft, vil regjeringen ta sikte på å sikre rett til fortsatt opphold for britiske borgere og deres familiemedlemmer med utgangspunkt i det som ville ha fulgt av den fremforhandlede avtalen mellom EØS/EFTA-statene og Storbritannia. Komiteen vil for sin del legge til grunn at norske borgere, uansett løsning, sikres tilsvarende rettigheter i Storbritannia.

Medlemene i komiteen frå Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at det vart gjennomført ei brei høyring i saka i oktober 2018. Desse medlemene meiner det er uheldig at ei så viktig sak skal hastehandsamast i komité med berre ei veker merknadsfrist, og peikar på at regjeringa i snart to år har vore medviten om moglegheita for at det kan verte ein hard brexit.

Desse medlemene viser til at regjeringa har starta forhandlingar med Storbritannia med sikte på å inngå avtaler innan handel, transport, skipsfart og fiskeri. Denne proposisjonen tek likevel berre føre seg moglege løysingar for borgarar sine rettar, men nemner fleire utfordringar som det ikkje vert skissert noka løysing på. Desse medlemene meiner det er særskilt viktig å få på plass avtaler for vidare samarbeid med Storbritannia etter brexit, også på andre område enn borgarar

sine rettar, og at dette av omsyn til norske interesser burde vore gjort før 29. mars 2019.

Desse medlemene merkar seg at Storbritannia no vil vera å rekne som tredjeland, og at trongen for grensekontroll i Noreg kan auke som følgje av brexit.

Desse medlemene viser til kapittel 4.2 i proposisjonen, som seier at Noreg kan få svikt i legemiddelforsyninga som fylgje av brexit, og at det ikkje går føre seg samtaler om bilateral avtale for å løyse situasjonen. Desse medlemene meiner at Noreg ikkje kan setje seg i ein situasjon med svikt i tilgang på legemiddel, og ventar at regjeringa straks forhandlar fram ei avtale med Storbritannia for å hindre at ein slik situasjon oppstår. Desse medlemene viser til at eventuelle endringar i den britiske kraftmarknaden som fylgje av brexit vil kunne påverke straumkabelen som er sett under bygging. Desse medlemene ser det som sjølvsagt at regjeringa raskt klargjer kva konsekvensane er, og deretter orienterer Stortinget om saka, seinast i RNB 2018.

Desse medlemene presiserer at tenestehandling med Storbritannia vil verte regulert av WTO, og at det vil vera trong for å sjå på område innan skipsfart og energi-relaterte tenester for å sikre eit føreseieleg tilhøve for desse sektorane mellom Noreg og Storbritannia. Desse medlemene viser til proposisjonen, der det vert opplyst at det vil kunne medføre endringar innan energitilknytt tenester i tilhøvet mellom Storbritannia og Noreg, samstundes som det ikkje er forventa at norsk olje og gass vil verte råka av brexit.

Desse medlemene viser til at Storbritannia utgjør den viktigaste enkeltmarknaden for norsk skipsfartsnæring, og at regjeringa har eit ansvar for å sikre at reiarlag med skip under norsk flagg ikkje får utfordringar ved brexit.

Desse medlemene peikar på at Storbritannia etter brexit ikkje vil vere ein del av fiskeriavtala mellom Noreg og EU, og at regjeringa tek sikte på å inngå ei bilateral avtale for kvotefordeling, tilgang på fiskesoner, lisensar, sporing og rapportering. Desse medlemene meiner at det må leggjast fram ei konkret avtale mellom Noreg og Storbritannia så snart som mogleg for å sikre føreseielege tilhøve for norske næringsaktørar innan fiskeri. Desse medlemene meiner Noreg må sjå på heilskapen i fiskeriavtala med EU i nytt lys etter brexit. Desse medlemene viser til at store mengder markrell som norske fiskarar i dag hentar ut gjennom avtala mellom Noreg og EU, vert fiska i britiske farvatn, medan EU-fartøy, inkludert britiske, har store kvoter torsk i norsk sone. Desse medlemene viser til at Storbritannia og Danmark, på vegner av Færøyane, har forhandla fram ei frihandelsavtale som tek føre seg fiskerispørsmål.

Desse medlemene meiner det er positivt at studentar som tek utdanning i Storbritannia, får fullføre utdanninga, samstundes som det gjennom bilaterale av-

taler med Storbritannia må leggjast til rette for framtidige studentar som ynskjer det same

Desse medlemene viser til at svært få borgarar i Storbritannia peikar på EØS som eit alternativ til brexit, ettersom dei meiner avtala er for dårleg.

Medlemene i komiteen frå Senterpartiet minner om at Senterpartiet fleire gonger har peika på at regjeringa av omsyn til norske interesser må leggje fram ein strategi for ulike scenario for brexit og korleis dei skal handsamast.

Medlemene i komiteen frå Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti meiner det av omsyn til norske borgarar sine interesser ikkje ligg føre anna alternativ enn å gje regjeringa samtykke til å fullføre forhandlingar med Storbritannia.

3. Komiteens tilråding

Komiteens tilråding fremmes av en samlet komité.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og rår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak:

Stortinget samtykker til inngåelse av en avtale om ordninger for borgernes rettigheter mellom Island, Fyrstedømmet Liechtenstein, Kongeriket Norge og Det forente kongerike Storbritannia og Nord-Irland som følge av Det forente kongerikes uttreden fra Den europeiske union og EØS-avtalen i samsvar med vedlagte forslag.

Oslo, i utenriks- og forsvarskomiteen, den 6. mars 2019

Anniken Huitfeldt

leder

Michael Tetzschner

ordfører

